

www.jasqazaq.kz

vk.com.jasqazaq

Jasqazaq

Жас қазақ

JAS QAZAQ

ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ, АҚПАРАТТЫҚ-ТАНЫМДЫҚ, АҚПАРАТТЫҚ-САРАПТАМАЛЫҚ ГАЗЕТ

Газет
2005 жылдың
7 қаңтарынан
шыға бастады

№16-17

(848-849)

30 сәуір

2021 жыл

МАЗАСЫЗ МҮЙІС

КҮЛІП КЕЛГЕН ҚАРЫЗ ЖЫЛАП ҚАЙТАДЫ

Бұрын кредиті бар адам көрсек, таң қалатынбыз. «Қай банктен алдың? Қанша пайыз? Ол ақшаны ай сайын тауып бере аласың ба?» деп жата кеп жабысатынбыз. Қазір несиесі жоқ адам көрсек, әлгіні айналсоқтап шықпайтын болдық. «Ойпырмай, қандай бақытты жансың? Кредитсіз өмір сүрген қалай екен? Не үшін несие алмай жүрсің?» деп құдды несие алу жазылған заң сияқты көреміз. Өйткені, несиесіз адам жоқ қазір. Алыстан іздемей-ақ қойыңыз, айналаңыздағы үш адамның екеуінен сұраңызшы, банкке бөресек болып шығады.

Бұрын жұрт несиені амалсыздан алатын. Ақша таппай қатты қиналғанда, үй немесе көлік алғанда банкке жүгінетін. Қазір ұялы телефонды, киім-кешекті қарызға алып, тіпті қарызға тамақтанатындарды кайтесіз?

Қарыздың аты – қарыз, қайтару керек. Бірақ адамның бәрі бірдей емес. Біреу алған ақшасын киім кимей, тамақ ішпесе де, уақытында қайтаруға тырысады. Ал кейбіреулер ақшасы бола тұра, несиені тегін ақшадай көреді. Әдейі қайтармайды немесе кешіктіреді. Сөйтіп банктің «қара тізіміне» енеді.

Осы аптада Сенаттың отырысында отандастарымыздың несие тарихы туралы айтылды. «Қара тізімге» енген қандастарымыздың хәлі сөз болды. Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі төрағасының орынбасары Нұрлан Әбдірахмановтың айтуынша, 6,7 млн адам банкке бөресек екен.

(Жалғасы 3-бетте)

АШЫҚ ӘҢГІМЕ

Кез келген мемлекеттің дамуына кесірін тигізетін фактор – парақорлық пен ұрлық. Қазақстанда да желге ұшқан, ұры-қарының қолында кетіп жатқан ақша көп. Есепсіз емес. Бақылаусыз да емес. Бірақ ашкөздердің араны тоймай тұр. Әңгімеге бұрын есеп комитетінде қызмет еткен, Мәжіліс депутаты болған, экономика ғылымдарының докторы Омархан Өксікбаевты тарттық.

БАРЫС-КЕЛІС БОЛМАҒАН ЖЕРДЕ АЛЫС-БЕРІС БОЛМАЙДЫ

Jas qazaq: Омархан аға, соңғы сайлаудан кейін көрінбей кеттіңіз. Қазір қайда, қандай жұмыс істеп жатырсыз?

О.Өксікбаев: Мен зейнет жасындағы адаммын ғой. Оның үстіне, халыққа көрініп болған адаммын. Құдайға тәубе, біраз жұмыс жасадық. Елбасына рахмет, сенім білдіріп жұмыс берді, қолымнан келгенше, кәсіби деңгейімді көрсетіп елге, мемлекетке қызмет еттім. Қазір енді белсенділік көрсететін емес, кәсібилігімді танытатын уақыт. Осы жағын ескеріп, мені білім және ғылым министрлігі Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университетінің директорлар кеңесіне сайлады. Сол жерде жұмыс істеп жатырмын.

Jas qazaq: Жана жұмысыңыз құтты болсын! Университеттің техникалық базалық мүмкіндігі қалай екен?

О.Өксікбаев: «Қара шанырақтың» қазіргі хәлін көріп, қарным ашты. Техникалық базасы ескірген, тозған. Болашақ мұғалімдерді дайындайтын оқу орнында соңғы технологиямен жетілдірілген құрал-сайман, оқу-жабдықтары мүлде жоқ. Жақсы зертханасы болса деймін. Университетте оқып жатқан қыздардың бәрі заман талабына сай маман болса, соған сай білім алса деймін. Сол үшін үкіметке хат жазып, қыздар университетінің техникалық базасын жақсартуды қолға алып жатырмыз. Жасыратыны жоқ, соңғы 20 жылдың ішінде бұл оқу орнына мемлекеттен қаржы бөлінбеген. Тек бөлінген гранттың ақшасымен ғана жан бағып отырыпты. Тіпті талант-таражыға түскен жағдайлары да бар екен.

Қыздар университетіне көп жағдайда ауылдан келген қыздар түседі. Ешкімге құпия емес, студенттердің дені – ауылдағы әлеуметтік жағдайы төмен отбасынан шыққандар. Өйткені бұл оқу орнында әлеуметтік қорғау бар. Шәкіртақыдан бөлек, мұндағы студенттердің тамағына да ақша төленеді. Мұндай мүмкіндік Қазақстандағы бірде-бір жоғары оқу орнында жоқ. Сондықтан да ауылдан шыққан қыздардың көбі өке-шешелеріне салмақ салғысы келмей, осы жерді тандайды. Жатақхана тегін, тамақ тегін, шәкіртақы бар. Міне, осындай әлеуметтік қамқорлығы бар университетке мемлекеттің қамқорлық жасамай отырғаны қарнымды ашырды. Қазақтың болашақ педагогтарына қашан да қамқорлық керек!

(Жалғасы 3-бетте)

ТҮЙТКІЛ

17-ШІ ҚАБАТТАҒЫ АТЫС (ОҚИҒАДАН КЕЙІНГІ ОЙ)

Өткен сенбіде бір ғана адам бүтіндей бір мегаполисті аяғынан тік тұрғызды. «Бұқар жырау Тауэрс» тұрғын үй кешенінде пәтер жалдап тұратын азамат тапа тал түсте аңшы мылтығын арқалап, көшеде емін-еркін жүрген. Онымен қоймай, тұрғындардың тыныштығына жауапты қарауылдың аяғына атып жарадар етеді де, 17-қабаттағы жалдап тұратын пәтеріне мықтап бекініп алады. Содан кейін атыс басталады.

Тұрғын үй кешенінің үрей қысқан тұрғындары дәлізде қарудан дүркін-дүркін естілген оқ дыбысын телефонға түсіріп, таратып жатты. Ресми орган бүлік салушының 30 рет оқ атқанын мәлімдеді. Атқыш еліміздің күштік құрылымымен бақандай он сағат (!) бойы берілмей, келісімге де келмей, қасарысып бағады. «Бандыны қуған Хамиттің» кейпіндегі құқық қорғау органының қызметкерлері мен күштік құрылымның арнайы жасағы, кәнігі мергендер білегін сыбана кірісіп, кірпік қақпай күзетудей-ақ күзетті. Бірақ күдікті терезеден секіріп, мерт болды. Айтпақшы, оның жаннан безіп, секіріп кеткеніне басқа емес, туған бауыры сенбейді. Бұл жайында кейінірек.

(Жалғасы 5-бетте)

МЕРЕЙ

САМАЛ – ЕҢ ҮЗДІК АКТРИСА

Жерлесіміз Самал Еслямова Ресейдің «Ника» кинематографистер жүлдесінде «Ең үздік актриса» атанды. Жүлде оған 2019 жылы ресейлік режиссер Сергей Дворцовыйдың «Айка» фильміндегі басты рөлі үшін берілді.

БИРЖАМЕТР

МҮНАЙ (brent)
67,3

DOLLAR
430,5

EURO
519

РУБЛЬ
5,81

БІРЛІК

28 сәуірде Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті – Елбасының төрағалығымен Қазақстан Халқы ассамблеясының XXIX сессиясы өтті.
Сессияда сөйлеген сөзінде Нұрсұлтан Назарбаев 30 жыл бұрын көпұлтты әрі көпконфессиялы Қазақстан халқы маңызды таңдау жасап, болашаққа бірлікпен, татулық және келісіммен бет бұрғанын атап өтті.

мемлекеттік шекарасы заң жүзінде бекітіліп, оны әлемнің барлық елдері мойындады».

Елбасы бүгінде Қазақстан жауапты жана кезенге аяқ басқанын атап өтті. Бұл пандемия мен жаһандық экономикадағы дағдарыс құбылыстары күшейген, әлемдік көшбасшы елдердің геосаяси бәсекесі шиеленіскен кезеңмен тұспа-тұс келіп отыр. «Осы және басқа да қолайсыз жағдайлар мемлекетіміздің дамуына теріс әсерін тигізбей қоймайды. Бұл орайда ел Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев жан-жақты ойластырылған сындарлы саясат жүргізіп жатқанына сенімдімін. Мұны бәріміз қолдауға тиіспіз. Ол барлық казакстандықтардың мүддесіне және ұлттымызды одан әрі

сол арнаым орындалды. Оған 1995 жылы менің бастамаммен құрылған Қазақстан Халқы ассамблеясының да қосқан үлесі қомақты, — деді Нұрсұлтан Назарбаев.

Елбасы халқымыздың бакуат өмір сүріп, еңбек етіп, болашағын құрып жатқаны татулық пен келісімнің аркасы екенін атап өтті: «Ең бастысы — жеткен жетістіктерімізді көздің қарашығындай қорғай білуіміз керек. Баршамыз бүкіл қоғамның мүддесі жолында жұмыла білсек қана еліміздегі тұрақтылық пен бірлікті сақтап қаламыз. Біз Қазақстан қоғамының сыртқы күштердің әсерінен шайқалуына жол бермеуіміз керек».

Сөзінің соңында Нұрсұлтан Назарбаев Ассамблеяның барша мүшелеріне ұйымның елді дамыту бағытына ұдайы қолдау көрсеткені үшін алғыс айтты: «Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті — Елбасы туралы» конституциялық заңға және «Қазақстан Халқы ассамблеясы

Нұрсұлтан НАЗАРБАЕВ:

ЖҰМЫЛА БІЛСЕК, ЕЛІМІЗДЕГІ ТҰРАҚТЫЛЫҚ ПЕН БІРЛІКТІ САҚТАП ҚАЛАМЫЗ

«Бұл бізге мемлекеттілігімізді құруға қолайлы жағдай жасап, Қазақстанның қазіргі келбетін қалыптастыруға қажетті мол ресурспен қамтамасыз етті. «Біз, ортақ тарихи тағдыр біріктірген Қазақстан халқы» деп басталатын еліміздің Конституциясы оған негіз болды», — деді Елбасы.

Сондай-ақ ол әлеуметтік-экономикалық даму мен халықтың тұрмысын жақсартудағы жетістіктерге тоқталды: «Қазіргі нарықтық экономиканы жаңадан құрдық, іргелі реформалар табысты жүзеге асты. Соның арқасында Қазақстан әлемдегі дамыған 50 мемлекеттің және табыс деңгейі орташадан жоғары елдердің қатарына қосылды. Еліміз жаһандық ұлттар қоғамдастығының беделді әрі сенімді мүшесіне айналды — көк туымыз Біріккен Ұлттар Ұйымының штаб-пәтерінде желбіреп тұр. Біз халықаралық аренада өзіміздің ұлттық мүдделеріміз бен басымдықтарымызды жүйелі түрде қорғап келеміз. Қазақстанның

дамыту максаттарына қызмет етеді», — деді Елбасы.

Тұңғыш Президент алдағы уақытта мемлекеттік саясат пен ұлттық тұтастықтың берік арқауы болуға тиіс бес қағидатқа ерекше назар аударды. Олар: мемлекет пен халық арасындағы сенімге және өзара іс-әрекетке негізделген қазақстандық патриотизм қағидаты; азаматтардың құқықтарының теңдігі қағидаты; мемлекеттік тіл — қазақ тілінің біріктіруші рөлі қағидаты; мәдениеттер алуандығымен сабақтасатын «Алуан түрліліктің бірлігі» қағидаты; ұлттың үздіксіз жаңғыруы қағидаты.

«Осы жылдар ішінде мен әрдайым халықтың татулығын, бакуат әрі үйлесімді өмірін, еліміздің қауіпсіздігін, тұрақтылық пен тыныштықты басты орынға қойдым. Соғыс, діни және этносаралық қақтығыстар халқымыздың тыныш өміріне қауіп төндірмеуін, біздің байтақ Отанымыз бейбітшіліктің құтты мекені болғанын қаладым. Бүгінде

Қазақстан Халқы ассамблеясын басқару құқығын Президент Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевқа беруді ұйғардым. Бұл шешім Ассамблеяның мүддесіне сай келіп, Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевқа барлық жұмысты, сондай-ақ халқымыздың, қоғамымыз бен мемлекетіміздің болашағына қатысты барлық жоспарды жүйелі құруға көмектеседі деп қаміл сенемін».

Өз кезегінде Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев Елбасыға «Қазақстан Халқы ассамблеясының Құрметті Төрағасы» мәртебесін беруді ұсынды.

— Құрметті Нұрсұлтан Әбішұлы, Ассамблеяның Құрметті Төрағасы болу жөніндегі біздің ортақ ұсынысымызды қабыл алуыңызды сұраймыз. Бұл мәртебе халқымыз бен мемлекетіміздің алдындағы тарихи еңбегіңіз үшін Сізге лайық. Ассамблеяның барлық мүшелері бұл ұсынысты қолдайтынына сенімдімін, — деді Мемлекет басшысы.

Талап ТЛІЕГЕН

Аптаңның айтары

«СОҢҒЫ ЖЫЛДАРЫ ЕЛІМІЗДЕ ШАҒЫН НЕСИЕМЕН БАЙЛАНЫСТЫ АЛАЯҚТЫҚ ЖАСАУ ЖИІЛЕДІ. АЛАЯҚТАР АЗАМАТТАРДЫҢ СЫРТЫНАН ОНЛАЙН-НЕСИЕ РӘСІМДЕУДЕ. ЕҢ СОРАҚЫСЫ, ЗАРДАП ШЕККЕНДЕР ӨЗДЕРІНЕ РӘСІМДЕЛГЕН НЕСИЕ ТУРАЛЫ БЕЛГІЛІ БІР УАҚЫПТАН КЕЙІН ҒАНА, ЯҒНИ КОЛЛЕКТОРЛАР МАЗАЛАЙ БАСТАҒАН КЕЗДЕ БІЛЕДІ. ЖАПА ШЕККЕН АЗАМАТ ӨЗІНІҢ КІНӘСІЗ ЕКЕНІН МОЙЫНДАТЫП, ЗАҢСЫЗ НЕСИЕНІ ЖООҰ ҮШІН 9 АЙҒА ДЕЙІН СОТТАСУҒА МӘЖБҰР. СОНДЫҚТАН ШАҒЫН НЕСИЕ ҰЙЫМДАРЫ ЖЕКЕ ДЕРЕКТІ ТЕКСЕРУ МӘСЕЛЕСІНЕ НАЗАР АУДАРУЫ КЕРЕК».

Елнұр БЕЙСЕНБАЕВ, Мәжіліс депутаты

Кесте

ӨЗІНЕ-ӨЗІ ҚОЛ ЖҰМСАУ ДЕРЕГІ

2021 (қаңтар -наурыз)

Барлығы	834
Ерлер	659 (35-44 жас аралығы)
Әйелдер	31 (45-54 жас аралығы)

ҚАНДАЙ ЖАҒДАЙДА ЖАСАЙДЫ?

Сау күйінде	625
Ішімдік әсерінен	178
Психикалық ауытқудан	30
Уланудан	2

ФАКТОРЛАР

Жалғыздық	29
Материалдық жетіспеушілік (қарыздар)	29
Тұрақты мекен-жайының болмауы	5
Туыстармен ұрыс	5

Отбасылық жанжал	3
Айырылысу	7
Ауыр соматикалық ауру	15
Жақынынан айырылу	3
Беделінен жұрдай болу	1
Жаза өтеуден қорқу, ұялу	1
Анықталмаған	253
Өзге де себептер	511

ОРЫНДАР

Кешеде	57
Тұрғын үйде	465
Жұмыс орнында	16
Емделу орнында	6
Қызмет орнында	1
Жертөледе	9
Басқа	280

Дереккөзі: zakon.kz

Әлеумет.т⁰

МИ «КӨШІ»

Ағылшынның «brain drain» дейтін сөзі бар. Қазақшаласак, құлаққа тосындау «ми көші» болып шығады. Екінші дүниежүзілік соғыс аяқталған соң оқығаны мен тоқығаны көп мықтты мамандар жайлы әрі жалақысы мол жұмыс іздеп, жаппай Американың солтүстігіне бет алады. Сол кезде білімді мен біліктінің елден кетуін осы екі сөзбен түйіндеген деседі. Кеңес Одағы ыдырағаннан кейін көптеген ғалым мен өнертапқыштың сыртқа ағылғаны мәлім. Тек олар ғана емес, болашағынан үміт күттіретін жастарды да мұхиттың арғы жағына тартуға тырысты. Қайбір жылы бір топ журналист Нью-Йоркте болғанымызда аудармашымыз еңсел бір ғимаратты көрсетті. Ол жерде ТМД-дан келген өрендер оқиды екен. Бай-бағланның еркелері емес. Физика, математика, химияда жүзден жүйрік, мыңнан тұлпар боп жүргендер. Жалпы Американың заманауи технология, ғарыш, жасанды зерде (*интеллект*) бойынша ғаламат жетістікке жетуі де әлемнің түкпір-түкпірінен келген сол ақыл-ой алыптарының субелі үлесінен.

Бұл жетіде бізде де осы «ми көші» өзекті әңгімеге айналды. Мәжіліс депутаты Александр Милютин былтыр шетке кеткен техникалық маманның алдыңғы жылмен салыстырғанда 5 есеге көбейгенін хабарлады. Бұлар жайлы тұрмысты қалайды. Жоғары білім алу үшін қыр асып жатқандардың да қарасы мол. Милютиннің мәліметіне жүгінесек, сыртта оқып жүрген жерлестеріміздің 60 пайызы — Ресейде. Олардың арасында сол елде қалып қоятындар да біршама. Депутаттың айтып отырғаны тосын жаналық емес. Бұл үрдіс біраздан бері жалғасып келеді. Пандемия мен күнкөріс тауқыметі тағы бір түйткілді көлденен тартып отыр.

Жастар сапалы білім іздейді. Әйтпесе, бізде университет пен академияның түр-түрі бар. Ақылы бөлімде оқитындар жылына орта есеппен 1 млн теңге төлейді. Бірақ табақтай дипломымен аяқ-қолын жерге тигізбей әкететін мамандық иесі болып шықпайды.

Рас, терен білім алуға, күрделі ғылыми-зерттеу жүргізуге Назарбаев Университетінің әлеуеті жеткілікті. Алматыдағы физика мен математиканы тереңдетіп оқытатын мектептің де мүмкіндігі мол. Әлгі Америкадағыдай елдің түкпір-түкпірінен дарынды жеткіншектерді жинап, жан-жақтан білікті ұстаздарды тартса, болашақ интеллектуалдарды дайындайтын орталыққа айналар еді. Алайда мұндай оқу орындары бірен-саран. Ал жоспар бойынша, бірқатар университеттер ғылыми-зерттеу орталықтарына айналып, тың жаңалықтарды өндіріске әкелуі тиіс еді. Ұлттық Академияға қарасты институттар мен орталықтарға да экономиканың сұранысына сай жұмыс істеу талабы қойылған болатын. Өкінішке қарай, ілім мен өндірістің арасы әлі ұзақ. Бұған аталған салаға мықтап бет бұрмау, білім мен ғылым ордаларынан нақты нәтижені талап етпеу себеп болса керек. Оның үстіне, соңғы отыз жылда білім және ғылым министрлігіне басшы боп кімдердің келгенін ұмытып та қалдық. Ал келешекке көз салғандар өнер-білімге ұмтылуда. Алысқа бармай-ақ қойяық. Біздің сарапшылар «әлі социализмде жүр» деп менсінбеген Беларусь бүгінде танымал IT-мамандарымен әлемге мәшһүр. Еуроодақтағы Прибалтика елдері мен Польшаның оларға қайта-қайта «құда түсіп» жатқаны содан шығар. Ал құзырлы министрлік «Бізде IT-мамандары тапшы» дейді.

Срайыл СМАЙЫЛ

Сөз-Жебе

Александр МИЛЮТИН, Мәжіліс депутаты:

«Қазақстанда лайықты білім ала алмаудың себебі ұлтқа не тілге қатысты емес. Оған дәлел де бар. Ресейге немесе басқа да елдерге білім іздеп кетіп жатқан әрі сонда қалғысы көлетін жастардың біразы қазақтар. Оның себебі, біздің елде сырттай оқу түгел жабылған. Ал Ресей ондай мүмкіндікті кеңінен ұсынып отыр».

Ольга ПЕРЕПЕЧИНА, Сенат депутаты:

«Азаматтардың несие тарихын сақтау мерзімі де маңызды мәселе болып отыр. Банктер өткен 10 жылда қарыз төлемдерінің мерзімін өткізіп алған адамдарға несие беруден бас тартады. Несие тарихын сақтау мерзімі 10 жылдан 5 жылға дейін қысқарғанда біздегі 490 мыңға жуық отандасымыз қажет болған жағдайда банктер мен микроқаржы ұйымдарынан несие алуға мүмкіндік алады».

1x2

Нұрлан ӘБДІРАХМАНОВ,

Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі басшысының орынбасары:

«Бүгінде бір жарым миллион азамат несиесін төлеп үлгерді. Бірақ олардың несиелік тарихы дұрыс емес. Олар несиесін 90 күннен астам мерзімге кешіктірген болатын. Банктер мен микроқаржы ұйымдары оларға жаңа несие беруден бас тартып отыр. Соңғы бес жылдан бері 489 мың адам мерзімі өткен қарыздарды өтеген. Ал 7 және 10 жылдан астам бұрын несиесін өтегендердің саны 107 мың адам. Осылайша, мерзімді 10 жылдан бес жылға дейін қысқарту үлкен экономикалық және әлеуметтік тиімділікке ие».

Ашық
әңгіме

(Басы 1-бетте)

Jas qazaq: Педагог дегеніңізден шығады, өткен аптада депутаттар жалақы мәселесін көтерді. Мұғалімдер мен дәрігерлердің енбекақысы өскенімен, санитар мен еден жуушы

сияқты мамандардың енбекақысы сол күйінде қалғанын айтты. Бұл ұйымдастырудағы олқылық па, әлде бақылаудың жоктығы ма?

О.Өксікбаев: Бұл мәселені көтерген менің бұрынғы әріптестерім популистік шешімге үйір болмауы керек. Олардың қай партиядан екенін қайдам? Бұл жерде саяси немесе экономикалық білімсіздік танытып отыр. Мемлекет ешқашан өзінің азаматтарын шеттетпейді, ешкімді бөліп-жармайды. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев шешім шығарған кезде, бірінші, алдыңғы шептегі өндірушілердің: мұғалімдер мен дәрігерлердің енбекақысын көтерейік дегенді басты орынға қойды. Бұл шешім — санитарлар мен тазалықшыларды шеттету деген сөз емес. Осы шешімнің өзі қазынаға үлкен салмақ салып отыр. Мұның бәрі кіріс пен шығысты есептеп қабылданып отыр. Қолда болса, әрине, санитардың да, еден жуушының да жалақысын бірдей көтеріп, шетелдегідей, Батыс

дұрыс еместігі, елшіліктің төмендігі, отаншылдық қасиеттің кемдігі, бойында мемлекетшілдік қасиеттің жоктығы. Ел басына күн туғанда, сондай қиындықтан қаржы жымқырып қалу деген — қылмыс! Бұл — азғындық. Өкінішке қарай, азаматтарымыздың арасында сондай

бар. Оның басты себебі — пандемия. Жалпы әлемде пандемияның салдарынан шетелден келетін инвестиция көлемі 49 пайызға кеміген. Ал Қазақстанға келетін шетелдің ақшасы 37,5 пайызға азайды. Санға шағатын болсақ, былтырғы тоғыз айда 12 млрд теңге қаржы келді. Бұрын 12 айда 20 млрд теңге келетін. Салыстырып айтсақ, ақша азайған. 2021 жылдың есеп-қисабы әлі жариялана қойған жоқ. Басты себеп — індет. Індет басталғалы бері барлық мемлекеттер томаға-тұйық өмір сүріп жатыр. Барыс-келіс болмаған жерде алыс-беріс те болмайды. Сауда-саттық жасалмайды, инвестиция құйылмайды. Бұл — заңдылық. Оған ешкімді кінәлай алмаймыз. Астана қаржы орталығы пандемияға қарамай, былтырдың өзінде тіркелген қатысушылардың есебінен салыққа 6 млрд доллардай қаржы түсірлі. Жағдай

БАРЫС-КЕЛІС БОЛМАҒАН ЖЕРДЕ АЛЫС-БЕРІС БОЛМАЙДЫ

елдеріндегідей жағдай жасауға болар еді. Бірақ біз Батыс елдеріндеі дамыған мемлекет емеспіз. Экономикамыз енді-енді аякқа тұрып келе жатқан елміз. Қазақ «Көрпене қарай көсіл» деп бекер айтпаған. Бюджетіміздің бүйірі соншалық қампайып тұрған жоқ. Сондықтан да бұл кезең-кезеңімен жасалатын шаруа.

Мен де былтыр осы індетпен ауырып, емделіп шықтым. Сонда алғы шептегі дәрігерлермен бірге санитар мамандардың да жүргенін көрдім. Олардың еңбегін ешкім жоққа шығара алмайды. Бірақ «Бес саусак бірдей ауызға сыймайды». Сізге бір нәрсе айтайын, осы пандемия басталғалы бері дәрігермен бірге техникалық қызметкерлердің де жалақысы үш есе өсті. Жалпы пандемиямен күреске республикалық бюджеттен 650 млрд теңге бөлінді. Орасан зор қаржы. Індет болмағанда, бұл бірнеше зауыт салуға жететін ақша... Бұл жерде алалау жоқ. Ақшаның бәріне бірдей бөлінбеуі — уақытша қиындық қана.

Jas qazaq: Бұрынғыларын айтпай-ақ қоялық. Індет басталған былтырдан бері паракорлық пен

кара ниеттілер бар екен. Ешкім бізді сырттан келіп тонап жатқан жоқ. Біз өзімізді-өзіміз тонап жатырмыз. Өз балаларымыздың болашағына қол сұғып, олардың компьютерін ұрлап, планшетін жымқырдық. Мемлекет пандемия кезінде халықты ойлап, шамалы жеңілдік жасай қойып еді, өзіміздің азаматтар соны пайдаланып ақша жасады. Осыдан кейін кімге өкпе артасын?

Jas qazaq: Бұл біздің кадр таңдаудағы қателіктеріміз емес пе? Мысалы, бүгін ғана

жақсарса, бұдан да жақсы болады деп ойлаймын.

Jas qazaq: Қытайтанушылардың айтуынша, синофобияның салдарынан Қазақстанға бағытталған Қытай инвестициясы Өзбекстанға кетіпті. Бейжің Тәшкентке 1125 кәсіпорын салатын көрінеді. Саясат экономикаға көлеңке түсіруде. Мұндайда Қазақстанның таңдауы қандай болу керек?

О.Өксікбаев: Жалпы қазаққа ақыл айтудан аулақпын. Бірақ соңғы кездері

біздің халықтың бойында қытай десе, жыланша жиырыла қалатын жаман мінез күшейіп кетті. Беталды сөйлеу, қытай халқына тіл тигізу, көрші елдің Қазақстанға деген көзқарасына күмәнмен қарау, бізде жүрген жұмысшыларына қыр көрсету — осының бәрі соңғы жылдары белен алып отыр.

Қытай — алып империя, алпауыт мемлекет, миллиард халық. Олар бізді жұтқысы келсе, жұтып қояды. Бірақ Елбасымыз Тәуелсіздіктің алғашқы жылдары-ақ шекараны шегендеп, Қазақстан мен Қытай арасында тең құқылы саясаттың іргетасын

қалап қойған. Мемлекеттік тұрғыда қытайдың бізге деген территориялық алабөтен ниеті жоқ.

Қытайды мақтап отырған жоқпын, бірақ олар енбеккор халық. Енбектің арқасында экономикалық әлеуеті жағынан әлемнің алдына шығып барады. Өтірік намыстың қажеті не, біз қытайдан үйренуіміз керек. Жоқтан бар жасауды, барды ұқсатуды қытайдан үйренген артық етпейді. Көршіні жау санамай, қытайдың артықшылығын пайдаланып, өнерін, енбеккорлығын үйреніп, мемлекетімізді, экономикамызды дамытуымыз керек. Ойланатын кез келді. Қытай — құдайы көршіміз. Көршіден қашып құтыла алмайсың. Онда тату бол. Қытай туралы қыңыр-қисық сөйлемей, ауызға абай бол. Ас үйде отырып алып, «қытай анау, қытай мынау» деу — батырлық емес. Батырлық — қытаймен тең өмір сүр, өнерін үйрен, бизнесін жаса, ақша тап, мемлекетті дамыт.

Қытайдың инвестициясымен көп дүние жасауға болар еді. 52 кәсіпорын ашылады дегенде, бәріміз өре түрегелдік, «қытай басатын болды» деп шуладық. Бұлай болмайды. Мемлекет бәрін қарап, бақылап, екішеп отыр ғой. Келіп тұрған ақшадан айырылдык. Қаншама зауыт салынар еді, қаншама жұмыс орны ашылар еді.

Біз артық сөйлейміз деп арғы беттегі қандастарымызға да кесіріміз тиіп жатыр. Бұл жақта отырып, қытайды жау санап, арғы жақтағы ағайынға сөзіміз бен ісіміздің ызғары тиюде. Соны неге түсінбейміз? Қытаймен жылы сөйлесіп, жінішке дипломатия жасау керек еді. Қытай мен Қазақстан арасындағы саясатқа депутаттар да, журналистер де атсалысып, көршіні жау санауды қойып, халыққа әр кез түсіндіріп отыру керек!

Jas qazaq: Әнгіменізге рахмет!

Жарас КЕМЕЛЖАН

QOQAM

E-mail: jasqazaq2019@mail.ru

www.jasqazaq.kz

Өз ойым

КОНЦЕРТ ҰЙЫМДАСТЫРУШЫЛАРАДЫ

ЖАЗАЛАУ КЕРЕК

Фонограмма туралы заң бекітілді. Оған бастамашы болған мен едім. Заңның қалай жұмыс істейтіні нормативтік актілерде нақты көрсетіледі. Енді осы заң арқылы фонограмманы толық тоқтатуымыз қажет. Тек телевизиялық жобаларға ғана «плюске» рұқсат беруге болады. Себебі түсірілім алаңының жағдайы шығарманы таза орындап шығуға мүмкіндік бермейтін кез болады. Ал үлкен сахнада фонограммага жол жоқ. Фонограммага шектеу қою эстрадаға ғана емес, өнердің бүкіл саласына қатысты!

Әртістерді емес, концертті ұйымдастырушыларды жазалау керек. Сол кезде олар өздері үшін әртістерге таза орындау туралы талап қояды. Әншілер де енбектеніп, күн сайын дауыстарына жаттығу жасайды, өз-өзіне қарайды, бір-екі сағат бұрын келіп дайындалады. Бұрынғыдай 5-10 минут қалғанда жүгіріп келіп, киім ауыстырып, сахнаға жүгіріп шыға салу деген болмайды.

Рас, тойдағы фонограммага ешкім шектеу қоя алмайды. Себебі қуанышына әншіні шақыру-шақырмау мәселесін той иелері өздері шешеді.

Фонограмма деген бір-бірімізді алдау. Көз жұмып қарайтын нәрсе емес. Фонограмманы шектеу тек эстраданың емес, бүкіл қоғамның өзгеруіне, тазаруына әсерін тигізері сөзсіз. Өнерге тазалық, шынайылық керек. Сонда ғана оның келешегі жарқын.

Арыстанбек МҰХАМЕДИУЛЫ,
Ұлттық музейдің директоры

(Басы 1-бетте)

КҮЛІП КЕЛГЕН ҚАРЫЗ ЖЫЛАП ҚАЙТАДЫ

Оның ішінде 1,5 миллион азамат несиеcін төлеп үлгерсе де, несие тарихын «нашар» деп көрсетіпті. Себебі олар қарызын 90 күннен ары өткізіп төлеген, яғни кешіктіріп өтеген.

Агенттік өкілінің айтуынша, осындай түрлі себептерге байланысты, банктер мен микроқаржы ұйымдары бұл адамдарға жаңа несие беруден бас тартқан. Олардың ішінде 489 мыңы 5 жылдан астам уақыт бұрын несиеcін кешіктіріп төлегендер. Енді олар ақша қажет болған жағдайда банктен несие ала алады. Ал 7 жыл бұрынғылардың саны — 346 мың, 10 жыл бұрынғысы — 107 мың адам... Н.Әбдірахманов: «Несие тарихы нашар адамдарды тізімнен шығаруды — 10 жылдан 5 жылға дейін қысқарту экономикалық және әлеуметтік жағынан да қоғамға үлкен әсер етер еді», — деді. Демек бұған дейін банктің «қара тізіміне» еніп, несие ала алмай жүрген азаматтар қайтадан несие рәсімдей алады деген сөз.

Парламент отырысында бұдан былай коллектордың борышкерге қокан-лоққы жасай алмайтыны туралы да айтылған. Сенаторлар қабылдаған заң оларға бөгде адамдардың телефон нөмірінен борышкерге хабарлауға тыйым салады. Одан басқа, агенттіктер борышкермен сөйлесудің кез келген процесіне бейне және аудио түрінде жазба жүргізуге міндетті. Сенаторлардың пікірінше, бұл талап коллекторлар тарапынан дөрекі сөйлесу немесе заңнаманы бұзудан сақтайды.

Қазақтa «Күліп келген қарыз жылaп қайтады» деген сөз бар. Несие төлеу онай көрінгенімен, ай сайын отбасы бюджетінен ойып беру қиын-ақ.

Жарас КЕМЕЛЖАН

СІЗ АЙТЫП ОТЫРҒАН АНАУ ДӘРІ-ДӘРМЕКТІ ТЫҒЫП, КОМПЬЮТЕРДІҢ АҚШАСЫН ЖЕП ҚОЙҒАНДАР – ҚЫСЫЛТАЯҢ КЕЗДЕ МЕМЛЕКЕТТІҢ ЖЕҢІЛДЕТІЛГЕН ЗАҢЫН ПАЙДАЛАНЫП, АҚША КЕЛДІ ДЕП, СҰРАУСЫЗ ДҮНИЕДЕЙ КӨРУ – БҰЛ ҚАРЫН АШЫРАТЫН ЖАҒДАЙ. МЕЙЛІ ҚОЙ БАҚ, ҚОЯН БАҚ, ЕШКІ БАҚ, ЕЛ БАҚ – СЕНДЕ ЖАУАПКЕРШІЛІК БОЛУ КЕРЕК! ЖАУАПКЕРШІЛІК КІСІЛІКТЕН КЕЛІП ШЫҒАДЫ. КІСІЛІК ҚАСИЕТІҢ БОЛМАДЫ МА, ОНДА ҚОЙ ДА, ҚОЯН ДА БАҒА АЛМАЙСЫҢ.

көзбояушылық асқынып кетті. Мысалы, былтыр ауру асқынғанда фармацевтика башылары дәрі-дәрмекті қоймаға тығып қойды. Өткен аптада ғана эпидемиологтарға құрылысшы киімін сатып алғандар туралы ақпарат шықты. Мектептерде бюджеттен бөлінген ақшаға сапасыз компьютер мен планшет сатып алған білім басқармаларының жыры әлі бар. Өзіңіз кезінде есеп комитетінде жұмыс істедіңіз, мұндай заңсыздықтарға қашан бақылау болады?

О.Өксікбаев: Өзіңіз айтып тұрған сандар мен деректердің бәрі бақылаудың нәтижесі ғой. Бақылау болмаса, мұны сізге кім айтады, сіз кімнен аласыз мұндай деректерді? Бақылау болмаса, қаржы тістегеннің тісінде, ұстағанның қолында кетер еді. Бақылау бар. Мәселе баскада, яғни қаржыны итеріп отырғандардың кісілік келбетінің төмендігінде. Бұл — жекелеген адамдардың пиғылының

оқу бітірген жас студент ертен астанада бір бөлімнің басшысы болып отыра қалады. Өйткені оның әке-көкесі бар дегендей...

О.Өксікбаев: Жарасжан, өзін айтшы, адамның жақсы-жаманы, қу мен сұмы шекесінде жазылып тұра ма? Жоқ, жазылып тұрмайды. Кадр таңдауда оның біліміне, тәжірибесіне, ісі мен сөзіне қарайды. «Адам аласы ішінде, мал аласы сыртында» деген сол. Адамның жақсы не жаман екенін бір көргеннен ешкім білмейді. Сондықтан осындай олқылықтар болып жатады. Әрине, кадр саясатын қатаңдату керек шығар, мүмкін қосымша талап енгізген дұрыс болар.

Мейлі кім бол, саған мемлекет сеніп қызмет берді ме? Онда адал атқар. Сіз айтып отырған анау дәрі-дәрмекті тығып, компьютердің ақшасын жеп қойғандар — қысылтаян кезде мемлекеттің жеңілдетілген заңын пайдаланып, ақша келді деп, сұраусыз дүниедей көру — бұл қарын ашыратын жағдай. Мейлі қой бақ, қоян бақ, ешкі бақ, ел бақ — сенде жауапкершілік болу керек! Жауапкершілік кісіліктен келіп шығады. Кісілік қасиетің болмады ма, онда қой да, қоян да баға алмайсың.

Jas qazaq: Экономист ретінде айтыңызшы, соңғы 5 жылда Қазақстанға тартылған инвестиция көлемі азайып кетіпті. Әсіресе, Қытайдан келетін инвестиция төмендеген. Неге?

О.Өксікбаев: Жалғыз Қытайдан келетін инвестиция көлеміне қарап, жалпы Қазақстанға келетін инвестицияға баға беруге болмайды. Қытай бізге инвестиция салудан соңғы орындағы мемлекеттердің бірі. Бізге ең көп инвестиция әкелетін мемлекет — Нидерландтар. Екінші орында АҚШ тұр. Еуропа да осы қатарда. Қытайдікі 1 млрд долларға жетпейтін қаржы. 2020 жылы Қазақстанға келетін инвестиция көлемінде кему көрсеткіші

ЖОЛ БЫТ-ШЫТ
АЛМАТЫ. ТЕРЕКТІ ШАҒЫНАУДАНЫ

(Басы 1-бетте)

АҢШЫ МЫЛТЫҒЫ КІМДІКІ?

Белгілі саясаттанушы Андрей Чеботарев тұрғындардың үрейін ұшырған қанды оқиғаға қатысты өзінің пікірін айтты. Саясаттанушы арнайы операцияны жүргізген күштік құрылымның арнаулы жасағының әлеуеті мен әрекетін жан-жақты саралап, нендей сабақ алу керектігін талдап берді. Чеботаревтің талдауына назар салайық:

«Аншы мылтығын асынып алып, алшаң басып жүрген адамның есім-соы сол күні-ақ белгілі болды, тіпті азаматтығы да. Сөйтсек, ол Ресейдің азаматы Руслан Исаев болып шықты. Қазақстанға ертеректе келген, жұмыс барысымен. Бірақ Ресейде «ыстық нүктеден келген адам» санатында арнайы тіркеуде тұрған. Бірнеше жылдан бері Қазақстанда, Алматының тұрғыны болған «тіркеудегі тұлғаның» елге кірген кезінде Ұлттық қауіпсіздік комитетіне қарасты шекара қызметінің өкілдері бұл азаматты Қазақстанға кіргізуге бола ма, болмай ма деп неге тексермеген? Алматы қалалық Полиция департаменті көші-қон басқармасы қызметіне тіркелген көрінеді. Әзірге аты-шулы атқыштың Қазақстанға қай күні келгені, қанша уақыт өмір сүргені һәм нендей шаруа тындырғаны туралы нақты ақпарат жоқ. Исаевтің біздің елге жұмыс сапарымен келгені, «Бұқар жырау Тауэрс» тұрғын үй кешенінде көптен бері тұратыны айтылды.

KÓKEIKESTI

E-mail: jasqazaq2019@mail.ru

www.jasqazaq.kz

адам (әскери, полиция не болмаса қауіпсіздік формасындағы қызметкер болмаған соң) басқалардың көзіне бірден түседі. «Бұқар жырау Тауэрстің» күзетшісі отыратын орынның алдындағы бейнежазбадан анық көрінеді. Исаев оның аяғынан атқан сәтінде сол тұстан бірнеше адам өзімен-өзі бейкам кетіп бара жатады. Қоғамның бүгінгі бет-бейнесіне қарап, біздің мемлекеттік қызметті атқаратын құқық қорғау органдары ғана емес, жекелеген азаматтардың да салғырттығы, немқұрайдылығы осындай жайтқа әкеліп соғып жатқанын бағамдайсың. Атқыштың өзі ғана мерт болды, бірақ бұл Алматы тұрғындары үшін оқиға қауіптілігін төмендетпейді. Келешекте дәл осындай қатерлі оқиғалар қайталанбайтынына да кепілдік жоқ. Бұл бізге берілген

Сондай-ақ Руслан Исаев жиһаз жасаумен шұғылданған екен. Тұрғын үй кешенінің дәлізін ескі керует, диванға толтырған соң күзетшілер ПИК-тің нұсқауымен сыртқа шығарып тастаған. «Исаев пен күзетші арасында туындаған жанжалға осы себеп болған» дейді тағы бір тұрғын. Күзетшіні атып жарадар етіп, қолына бір уыс кілтті алып жоғарыға көтерілген Исаев дәліздің айнасын да, терезесін де шағып кеткен екен. Марқұмның артынан ауыр сөз, ғайбат айтуға болмайтынын білсек те, оның бүтіндей бір мемлекеттің тыныштығын қашырған әрекеті ешқашан да ақтауға келмейді.

Жанжалдың тұтануына себепкер болған күзетші қазір қалалық №7 ауруханада ем алып жатыр. Тергеу, зерттеу,

17-ШІ ҚАБАТТАҒЫ АТЫС (ОҚИҒАДАН КЕЙІНГІ ОЙ)

сараптама жүргізу – құзырлы органдарды еншісіндегі шаруа. Оның барлығы сотта белгілі болады.

ҰШЫП ӨЛГЕНІ РАС ПА?

«Жегені жантак, арқалағаны алтын» (Ш.Мұртаза) журналистер оқиғаның оты суымай жатып-ақ бірнеше деректердің шетін қазып шығарды. Руслан Исаевтің ертеректе Ресейде ауруханада жатқан әкесін ешкімге ескертпестен алып кетіп, адам ұрлау фактісі бойынша іс қозғалып, кейін қылмыс құрамы болмаған соң жабылған. «31 арна» тілшілеріне берген сұхбатында Русланның Ресейдегі бауыры Саид Исаев інісінің денсаулығында кінәрат барын, психикалық ауытқу болуы мүмкін екенін айтыпты. Саидтың айтуынша, Руслан Махачкаладан алдымен Мәскеуге, сосын Алматыға қоныс аударған. 12 жылдан бері оңтүстік астанамыздың тұрғыны екен. Інісі өзіне-өзі қол жұмсау мақсатында, болмаса құзырлы орган қызметкерлеріне берілмеу жолында терезеден секірді дегенге Саид сенбейді. «Бауырымның пәтеріне қарсы тұрған үйдің терезесінен оқ атқан, ол теңселе барып құлайды. Егер өзін-өзі өлтірер болса, қаруымен бірге секіре ме? Мен қалай болғанда да, бұл істің ақырына жетіп, ақиқатын анықтаймын», — дейді Саид Исаев.

Артында үш қыз, бір ұлы және ажырасқан әйелі қалған Исаев ісі біздің күштік құрылымды, заң органдарын тағы да ұйқысынан оятқандай. Қашанда «жау кеткен соң қылышымызды тасқа шабатын» әдетімізбен енді ішкі тексерістер жүреді, айыптылар жазаға кесіледі. Келенсіздіктерді бір тазалағандай боламыз, сосын қайтадан қоныртөбел тіршілік ағысына қайта түсеміз. Қауіп-қатердің алдын алып, тыныштық пен береке-бірлікті балталағысы келетіндердің арам пиғылын іске асырмай қағып түсіруге күшіміз келмейтіндей.

Міндетті түрде осындай оқиғадан кейін ғана қозғаламыз.

СЫРТТАН КЕЛГЕНДЕРГЕ НЕГЕ БАҚЫЛАУ ЖОҚ?

Құзырлы орган мәліметі бойынша, былтырғы жылы елімізде ТМД елдерінен және басқа да мемлекеттерден келген шетелдіктердің қолымен 267 бір қылмыстық іс тіркелген. Оның ішінде адам өміріне қауіп төндіретін қарумен шабуылдау, алдау, ұрлау, тонау, алаяқтық фактілері бар.

Күні кеше Павлодарда Оңтүстік Африкадан келген азамат жарым түнде көршісінің үйіне кіріп, кішкентай қызды қылқындырмақ болған. Абырой болғанда, әкесі ара түсіп, арашалап қалды. Павлодарлық келіншекпен әлеуметтік желі арқылы танысып, Қазақстанға келген шетелдік қылмыстық жауапкершіліктен босатылды. Оның психикалық ауытқуы бар болғандықтан, арнайы орталықта мәжбүрлі түрде емделеді.

Міне, елімізге келіп жатқандардың қандай да бір тексеруден өтпейтіні осыдан-ақ көрінеді. Полиция қызметкерлерінің ел ішінде қандай адамдардың жүргенін түгендеп, қалай танып-түстейтіні де белгілі болды.

Қайбір жылы Алматыны жалғыз өзі жаяу жүріп-ақ «төңкеріп кете жаздаған» Руслан Күлікбаевтың қырғынынан кейін ғана аудандық полиция басқармасының ауласы биік дуалмен қоршалып, күзеті күшейтіліп еді.

Қуаныш РАХМЕТ

үлкен сабақ һәм сигнал. Осыдан жақсы сабақ алып, етегімізді жинап, енсемізді тіктеп, ұйқыдан оянуымыз керек».

Міне, саясаттанушы Андрей Чеботарев Руслан Исаев оқиғасынан алар бес түрлі сабағымызды жіпке тізгендей айтып берді.

ҚАНДАЙ АДАМ ЕДІ?

Ресми органдар «17-қабаттағы жалдамалы пәтерінің терезесінен секіріп мерт болды» деп мәлімдеген Руслан Исаевпен қоныс тұрған көршілерінің де пікірі жария етілді. «Бұқар жырау Тауэрс» тұрғыны, Инстаграм әлеуметтік желісіндегі aizhan_m_ аккаунтында Исаевтің көршісі болған адам оқиға орын алғанда, ПИК (пәтер иелері кооперативі) басшысының тым бейкам, қамсыз отырғанын айыптайды. Айжан осы жазбасында атқыш тұрғынның пәтер терезесіне плакат ілгенін айтып, атыс кезінде тұрғындардың желідегі чатына да шағымданған. Бірақ ПИК басшысы Исаевті топтан өшіріп тастаған. Төтенше жағдайда тұрғындарды сабырға шақырып, тыныштандыру мақсатында «мәу» дегеніне наразы.

Жалпы осы тұрғын үй кешенінің тұрғындары Исаев туралы әр қилы пікір айтады. Қанша жылдан бері тұратыны да нақты емес. Бірі үнемі ашу үстінде жүретін, дау-шарға жақын деп сипаттайды, енді бірі жақсы адам, игі істерді көп жасайтын дейді. Құдай жолындағы құлшылығын қаза қылмайтын жан ретінде суреттейді. Тағы бір көршісі Исаев ПИК басшысына тісін қайрағанын да жеткізді.

Оған жұмыс беруші тұлға оны көші-қон полициясына уақытша тіркеуге қоюы керек және тіркеу мерзімі біткенде ұзартуы тиіс. Ресей азаматтары үшін уақытша тіркеу мерзімі — 30 күн. Ал күштік құрылымдардың ешбірі де Ресей Федерациясының құзырлы органдарына сұрау салған-салмағаны белгісіз. Енді айыпкерді анықтау үшін бұлар бірін-бірі кінәлауға тырысады. Екі ортада тұрғындар тыныштығына жауапты учаскелік полицияны айыпты етуі де мүмкін. Исаев оқиғасы учаскелік полиция үшін де жақсы сабақ. 17 қабаттан ұшып мерт болған ресейлік тұрғын үй кешенінде пәтер жалдап тұрған. Бұл өз кезегінде тұрғын үй нарығына жауапты мекемелердің жұмысында да ала-құлалық басым екенін аңғартады. Көп адам пәтерін өзгелерге делдалдар арқылы болмаса, риэлтор қолымен жалға бергенде салық органдарына тіркелген бе, қадағалап жатқан ешкім жоқ. Адамдар үйін жалдаушының қандай адам екенінен де бейхабар, сұрамайды, анықтамайды. Алматыда жалдамалы пәтерлерде ауыр қылмыстар, әсіресе, кісі өлтіру фактілері жиі тіркеледі. Жалға берілетін пәтерлер осындай қылмыскерлерге баспана болады. Оған ертеректегі «алматылық атқыш» Руслан Күлікбаевтың ісі дәлел. Мұның бәрін де мемлекетке жабу әділетсіздік. Онай жерден ақша жасауды көздегендер пәтерін өткіздерде жалға алушылардың жеке басына, мінез-құлқына көз жұма қарайды. Исаевтің оспадар қылығы үшін көршілері бірнеше рет арызданып, шағым айтқанымен де пәтер иесі үш рет сотты болған «қонағын» жібергісі келмеуінің ар жағында қу құлқынның қамы жатыр. Қомақты сома төлейтін мүмкіндігі бар клиенттен, әрине, айрылғысы келмейді. Мұндайда пәтер жалдаушы үшін барлық жауапкершілікті үйдің иесі арқалайтын талапты орнату керек. Сонда ғана пәтеріне кімдердің қоныстанып жатқанын жіті бақылайтын болады. Қазақстандағы отандық және шетелдік коммерциялық ұйымдардың шетелден жұмыс күшін тартуы да қатаң бақыланбайды. Исаевтің жұмыс берушілерді қай мінезі қызықтырғаны белгісіз. Бұл кім, қайдан келді, қалай өмір сүрді әйелімен соттасатындай не түлен түртті? Мұның ешқайсысына назар аударылмаған. Егер осының барлығы анықталса, жұмыс берушілер еңбек шарты туралы келісімді бұзу жайын ойланар еді. Бұл жағдайдың коммерциялық келісімі де күмәнді болса, онда бұл біздің құқық қорғау органдарының қызметіне айтылар сынды жамай түседі. Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігіне қарасты Еңбек, әлеуметтік қорғау және көші-қон комитетінің Алматы қаласы бойынша департаменті де осы олқылық үшін жауапкершілікті арқалайды. Көші-қон полициясының қателігін учаскелік полиция жуып-шайып кетсе, ештеңе емес.

«Бұқар жырау Тауэрс» тұрғын үй кешені тұрғындарының айтуынша, бұл адам үнемі ашуын алдыға салып жүретін болған. Учаскелік полиция да онымен көпқабатты үйдің дәлізінде атысып та, келіссөз жүргізіп те ештеңе өндіре алмағаны үшін жауапкершіліктен сырт айналымайды. «Бұқар жырау Тауэрс» оқиғасы оның әріптестері мен басшыларына да сабақ болуға тиіс егер ұғар түйсік болса. Осы оқиға туралы ақпараттарға қарағанда, оның қолында аңшы мылтығы мен көп оқ-дәрі жабдыктары болған. Бұл оның қорғанысын ұзақ уақыт ұстап тұруына мүмкіндік берді. Осы арада тағы бір сұрақтың құлағы қылтияды. Исаев Ресейдің азаматы бола тұра, аңшы мылтығын біздегі қару-жарақ дүкенінен өзі сатып алды ма? Егер дәл солай болса, қару сататын дүкеннің иесі де сұраққа алынуы керек. Тағы бір болжам, ол қаруды дүкеннен емес, кез келген қазақстандықтан алуы да мүмкін. Тапанша, мылтық болмаса, автоматты ешбір тіркеу құжатынсыз, яғни зансыз арқалап жүрген

Әдетте, біз мүгедек жанды көргенде мүсіркеп жатамыз. Бірақ олардың арасында қиындыққа мойымай, білім алып, кәсіп ашып, жетістікке жеткендер көп. Сондай жанның біреуі – Кенжеғұл Сейітжан.

Университетті аяқтағаннан кейін, әрі қарай білімін АҚШ, Англия елдерінде жалғастырады. «Кішкентай кезімде актер болуды армандадым. Әсіресе, Голливудтың киноларын қызыға тамашалайтынмын. Шет тілін менгергім келгені де шетелдің киносына құмартқанымнан. Арманым тіл менгеріп, шетелге шығу еді. Арман қуып АҚШ-қа сапар шектім. Екі жарым жыл The City University of New York, CUNY Queens College-де ағылшын тілін үйрендім. Одан кейін білімдімді Англияда жалғастырдым. 2016 жылы елге оралдым. Алматының Алатау ауданындағы орта мектептің

бастайды. Одан бөлек, тауға шығуға құмартады. Бүгінде оның осы спорт түрлерінен белгілі бір жетістіктері бар. «2016 жылдан бері голболмен кәсіби түрде айналысамын. Одан бөлек, велоспорт, тауға өрмелеу сынды спорт түрлерін жанымға жақын еттім. Голбол бойынша командалымызбен Қазақстанның екі дүркін чемпионымыз. Велоспортта да жетістіктеріміз аз емес. Былтыр велосипедпен Ыстықкөлге сапар шектік. 2019 жылы «Туған жерге тағзым» бағдарламасы аясында Тараз,

Шымкент, Түркістан өңірлеріне велосипедпен саяхаттадық. Ел ішінде өткізілетін түрлі марафондарға қатысып жүрмін. Тек былтырдан бері шектеуге байланысты спорт шаралары тоқтап тұр. Алға қойған мақсат көп», – дейді.

Бүгінде Кенжеғұл жеке кәсіпкерлікпен айналысады. Екі баланы тәрбиелеп отырған ардақты әке. Соңғы төрт жылда хостел бизнесін қолға алған. «Осыған дейін әр түрлі кәсіпті ашып көрдім. Базарда балмұздақ та саттық. Одан кейін өз ауылымда балаларға арналған батут орталығын аштық. Кейін отбасымызбен ақылдасып, осы хостел

бизнесіне тоқтадық. Кәсіпті ашуыма жігер берген әйелім. Мүмкіндігі шектеулі деп шеттете беретіндерге айтарым, бізді аямаңыздар, керісінше, ойлағанымызды жүзеге асыруға мүмкіндік беріңіздер», – дейді ол.

Кенжеғұл әңгімесін «қандай жағдай болмасын, білім алуды тоқтатпау керек» деген оймен аяқтады. Қазір бір көзінің 6 пайызы ғана көреді. Алайда ол өзіне берілген сынақты тағдырдың сыйы деп қабылдайды. Жетістікке жету әр адамның өз қолында деп есептейді. Оның көпшілікке жеткізгісі келгені де осы – әр адам шексіз мүмкіндікке ие.

бірінде тарих, құқық пәнінен 5 жылдай сабақ бердім», – деді Кенжеғұл.

Шетелде жүргенде заңип жандарға арналған спорт түрлерін зерттепті. Елге келген бойда голбол спортымен айналыса

ЖІГЕРІ МҰҚАЛМАҒАН ЖАН

Кенжеғұл Костанай облысында туып-өскен. Отбасындағы 20 баланың кенжесі. Алты жасында аттан құлап, көру қабілетінен айырылған. Табиғатынан жігерлі болған соң ба, басына түскен сынақты көтере білген.

Жасы 30-дан асқан азамат бүгінде голбол (заңиптарға арналған спорт түрі) мен тауға өрмелеуден ел чемпионы. Тарих мамандығы бойынша Әл Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетін бітірген. АҚШ-та, Англияда білім алған. Ағылшын, жапон, неміс, түрік, француз тілдерін жетік меңгерген. Көзі нашар көрсе де, білім алудан жалықпаған жігіт өзінің өмір жолы туралы былай деп әңгімелеп берді:

«Кішкентай кезімде жарақат алып, көзіме зақым келді. 2003 жылы Алматыдағы Н.Островский атындағы заңип балаларға арналған мектеп интернатты кілең бестікпен аяқтадым. Ұлттық университетке тарих факультетіне демеуші көмегімен түсіп, жақсы оқыған соң грантка ауыстым».

Өлемді әбігерге салған пандемия біраз кәсіпті тұралатты. Кейбір жұмыс орындары қысқарып, жұмысшыларын ақысыз демалысқа жіберді. Мүлде

карантин жариялап, барлық жұмыс орны жабылған кезде, біздің цех та жабылды. Басшылық бас бухгалтерді қалдырып, мені ақысыз демалысқа жіберді. Жағдай реттелгенше күте тұруымды өтінді. Бірақ күн өткен сайын олардан хабар болмады, цехтағы жұмыс күші 50 пайызға қысқарды. Үш балам бар. Жолдасымның тапқаны күнделікті ішіп-жеуге ғана жетеді. Көп ойланып, тапсырысқа торт пісіріп көрейін деп шештім. Өйткені үйге

келіншек берді. Инстаграмнан көріпті. Бар өнерімді салдым. Сөйтіп «өте дәмді» деген баға алдым. 1-2 күннен кейін көршімнің үйіне келген қонақтардан тапсырыс түсті. Осылайша бір-біріне жарнама жасап, тұтынушыларым көбейді. Арасында ютуб желісінде арнайы курстардан өтіп, кондитердің қыр-сырын үйрене бастадым». «Жиһаз цехы қайта жұмысқа шақырса, барасыз ба?» деген сауалымызға Гауһар: «Қазіргі

ЕСЕП-ҚИСАПТАН – «ТӘТТІ БИЗНЕСКЕ»

жабылып қалғандары бар. Дегенмен бұл дағдарыс кейбіреулерге жаңа кәсіпті игеруге жол ашты.

Гауһар Жолайқызы бас есепшінің көмекшісі еді. Өткен жылы жұмыссыз қалады. Цифрларды тәтті тортқа алмастырған Гауһар бүгінде кондитер саласын менгеріп алыпты. Ол жана кәсібі туралы бізге былай деп айтып берді: «Мен 4 жылдан бері жиһаз цехында бас бухгалтердің көмекшісі болып қызмет еттім. Былтыр

Кішкентайымнан ас үйге жақын болып өстім. Тәттінің түр-түрін пісіріп, тәжірибе жасағанды жақсы көретімін. Торт пісіру туралы ойымды үлкен қызыма айтып едім, ол бірден қолдады. «Торттардың фотосын инстаграмға салып, тұтынушылар назарына ұсынайық» дегенді айтты. Осылайша, екі түрлі торт пісіріп, жарнамалап көрдік. Алғашқы аптада хабар болмады. Өйткені инстаграмды ашып қалсаңыз, кәсіби мамандардың аккаунтынан көз сүрінеді. Бірінен-бірі өтетін өнімдер. Бір аптадан кейін алғашқы тапсырысты көрші

заманның мүмкіндігі мол, үйде отырып табыс табуға болады. Мен кондитерлікті әрі қарай дамытсам деймін. Болашақта өз кондитер цехымды ашуым мүмкін. Қазір онлайн білім алып, осы кәсіпті тереңдетіп үйреніп жатырмын. Өткенде «торт пісіруді үйретіңізші» деген үш қызға білгенімді үйретіп, арнайы курс өткіздім. Бұл жерде өз-өзіме бастықпын. Тапсырыс түскен сайын шабыттанасын. Осылайша «бір нәрсеге бір нәрсе себеп» демекші, былтырғы шектеу бойымдағы дарынды ашты. «Ертерек неге қолға алмадым» деп те ойлаймын. Бірақ әр нәрсенің өз уақыты болады екен. Үйінде бос отырған келіншектерге айтарым, қол қусырып отырудың қажеті жоқ. Әр адам өз қабілетіне қарай, өзі қалаған кәсіпті дөңгелетіп кете алатынына сенімдімін. Өйткені адам қолынан шыққанды басқа адам да жасай алады», – деп ағынан жарылды.

Гауһардың бүгінде тұрақты тұтынушылары бар. Енді ол ассортиментті көбейтіп, тапсырысты жеткізу қызметін қолға алуда.

БЕТПЕРДЕ – ӨТІМДІ БҰЙЫМ

Алматы. «Саяхат» автобекетінің маңы. Ары-бері өткен адамдардың арасынан бетперденің түр-түрін сатып тұрған келіншекке көзім түсті. Тауарына қызыққан жұртқа өз қолынан шыққан дүние екенін айтып, мәз-мейрам. Жанына барып, ұнаған бетпердені сатып алғаннан кейін, әңгімеге тарттым: – Сіз бұл бетперделерді қайдан алдыңыз, үлгісі де ерекше екен.

– Барлығын өзім тіктім. Өзіңіз білесіз, қазір маска ең өтімді тауар, – деп жылы жымиыды ол. – Өзіңіз тігесіз, өзіңіз сатасыз, нағыз кәсіпке айналдырып алған сияқтысыз ғой? – Әрине, қазір үйде отыратын заман емес. 5-10 тиын болса да енбекпен тапқанға не жетсін, – деп жауап берді. Жанар Талғардан келіп, осы манайда өнімдерін сатады екен. Осы кәсіпті бастауына не түрткі болғанын сұрағанымда, ол әңгімесін әріден бастады: «Былтыр Алматыдағы шағын асхананың бірінде ыдыс жуушы болып жұмыс істедім. Күндік табысым 5000 тенге еді. Таннан кешке дейін тік тұрып, белің қайқайып ыдыс жуасын. Өрі-бері жолым мен тамағым 2 мың тенге кетеді.

Сол табысымды қанағат етіп, жұмыс істеп жүрдім. Шыны керек, жоғары білімім жоқ. Тұрмысқа ерте шықтым. Күйеуіммен он жылдай бірге тұрдық. Бірақ арада бала болмады. Ақырында екеуміз ажырастық. Ауылдағы анамды алып, Алматыға келдім. Талғарда ағайынымыздың үйінің алдынан екі бөлмелі кішкентай үйде тұрамыз. Туыс болғаннан кейін тек шамы мен газына төлейміз. Әйтеуір, пәтеракысын алмайды. Анам – зейнеткер. Бауырларым жан-

жақта. Бірі – Нұр-Сұлтанда, бірі – Ұшаралда.

Аудандағы

жұмыссыздар қатарына тіркелгенмін. Былтыр бір кәсіпкер арнайы тігін цехын ашып, сол жерде бетперде тіктік. Жалақысы да жақсы болатын. Біз тіккен бетперделер аудан тұрғындарына тегін таратылды. Осыдан бірнеше ай бұрын ол жоба тоқтады. Үйдегі анамның ескі тігін машинасымен өзім бетперде тіге бастадым. Үйде бос отырғаннан гөрі пайдалы іспен айналысайын дедім. Күніне 20-30 тал маска сатамын. Бір талы – 150 тенге. Әйтеуір, ешкімнен кем емеспін. Асханалар жұмыс істеп тұр. Бірақ ыдыс жууым келмейді. Күні бойы аяқтан тік тұрып, ыдыс жуасын. Ауыр жұмыс. Жалақысы аз. Менікі көп реттік маска болғаннан кейін жақсы өтеді. Кейін карантин бітсе, тігін цехына кіруді ойластырып жүрмін. Арнайы білімім болмаса да киімді қысқартып, көрпе құрауды білемін», – дейді.

Жанармен әңгімелесіп тұрғанда оның өніміне қызыққандар көп болды. Кейбірі 2-3 данадан сатып алып жатты.

«Жұмыс жоқ» деп қол қусырып отырмай, кәсіптің көзін таба білген жандарға еріксіз риза болады екенсін.

Бетті дайындаған
Макпал НОҒАЙБАЕВА

Ей, Алаш азаматтары, бауырластар, мына сәуір айы баршамызды есегіретіп кеткендей болды-ау! Дарабоз жазушымыз Қаблеш қазасы қабырғасын қайыстырған қаралы елді, Есенғалидай арда акын қазасы еңселетіп тұрғанда, бөлініп-жарылған қазағының мұнлық жыршысы атанған Жәркен Бөдештің қайғылы хабары тілгі ауыр болды.

60 жылдық жан жолдас, 45 жылдық күйеу жолдас Жәркеннің өмір-өлім тайталасында маған айтқан сонғы сөзі, жантәсілімнен үш сағат бұрын айтқан атқық сөзі: «Алеке, сенін үйіне барамын деп қанша талпынсам да, бара алмадым. Мен біттім, мен кеттім, кеттім, Алеке» еді...

Ақынның асау жүрегі сәуірдің 22-түнінде осылай тыным тауып, мәңгілік сапарына аттанды. Жәркенмен 60 жыл жолдас болғанымға қарамай, ол туралы не жазарымды, сөзді неден бастарымды білмей қатты қиналдым. Сол бір 60 жылдық ұзақ та қилы тағдыр соқпағы сан тарау, сан қатпарлы еді...

Осынау бірге өткізген 60 жылдық ғұмырымызда бастан нелер өтпеді. Пендешілікпен және өзәзіл сайтандардың арандатуымен араласпай кеткен қайран жылдардың обал-сауабын ойласам, қабырғам қайысады. Ол бір орны толмас өкініш болса да, мандайға жазған тағдырластық, өнерге, жолдастыққа деген адалдық бізді қайта табыстырып, қауыштырып жатушы еді. Бәріміз де періште емес, пенде екеніміз осындайда еске түседі ғой.

1961 жылдың 25 тамызында Үрімжіде, Шынжаң университетінің жатақханасында

облысы Уәлиханов ауданы «Золотая Нива» совхозының «Қазанқап» бөлімшесінде аға шопанның көмекшісі болып, 720 саулықтың соңында салпақталдық. «Қой бағып жүр дегенше» дейтін әйгілі өлеңі сол кезде жазылған еді.

Шіркін, жастық шаққа не жетсін, қой соңында бір совхоз аумағынан сыртқа аттап басуға құқымыз жоқ екеніне қарамай, қыздарға қырындап, ол өлеңін жазып, мен өнін шығарып, өлендетіп жүріп едік. Сол ән мәтіні мынадай еді. Жәкен:

«Көрінген анадайдан Алмагүл ме,
Саясын арнады екен әлде кімге?
Арумен Алмагүлдей сырлас болып,
Қыдырсаң, Көкшетауды арманың не?»

Қайырмасы:

А,а,ай, Көкше қызы Алмагүл,
Секілді бір арманым.
Маған, ақын арна жыр, ей,
Дегеннен соң арнадым, —

деп ағынан ақтарыла жыр төгіп еді.

Арада жылдар жылжып өтіп жатты. Қойшылық өмір де артта қалды. Мен Шымкентке, Жәкен Алматыға кетті. Мен Шымкенттегі пединститутта оқып, 1976 жылы бүгінгі Ордабасы ауданына қарасты СПТУ №146-ға мұғалім болып бардым, үйлендім. Айтан, Жәркен, Исрайыл Сапарбай, композитор Сүгірәлі Сапаралиев, Сайлаухан Жартыбаев бастаған өнерпаздар қатысқан Шымкенттегі тойымда Жәркен күйеу жолдас

Көрші қызды үйіне жібермей, онаша отауға шақыра берген соң, қыздан қулық артыла ма, «далаға төсек салып жатыңыз, басқалардан ұят болады, мен өзім қайтып келемін» деп алдарқатқанға сеніп қалған аңғал ақынның қойнына қыз емес, жылан кіріп кетіп, ақынның өлітіріп ала жаздаппыз. Осы әңгімені Шәкене айтып, үшеуіміз әбден рахаттана күліп едік.

Шәкеннің шабыты келіп: «Жәркеннің Самал қызға және Самалдың Жәркенге жазған өзіл өлеңдері» деп екі өлең жазып еді.

Қайран, баладай сенгіш, аңқылдақ Жәркеннің сол күнгі бейнесі көз алдымнан кетпейді. Жәркен Алматыдан маған ай сайын хат жазушы еді. Хат болғанда екі ауыз амандық-саулықтан кейін шығарған жана өлеңдерін жазып, «Алеке, мына өлеңдердің бағы қашан жанады, оның игілігін мына тайқы мандай қашан көреді» деп нала болатын. Өлең жинағын басапана шығара алмай, сандалып жүргендегі көңіл күйі ғой.

Жәкен мына аласапыран заманда, қасқырға айналып кеткен адамдар арасында өмір сүруге мүлде бейімделе алмаған өте қорғансыз жан еді. Құдай тағала әр адамға әртүрлі кәсіптен нәсіп, ырызғы бұйырған ғой. Сол қорғансыз ақынға, қасиетті қазына — өлең-жырдан мол несібе бұйырған екен. Өзін де, бала-шағасын да, сол берекелі ырызықпен асырап, халқына қыруар олжа салған тамаша том-том жыр кітаптарын тарту етіп кетті. Жәркен ақын не жазса да, таусылмас, ортаймас сағыныштың сары теңізіне арнап жазды. Ақынның:

Туған жерден кеткелі,
Сағынышым көп, тегі.
Айға қарап ұлыған,
Мен бір жалғыз көк бөрі.
Айға қарап ұлысам,
Ай сарғайып батады.
Күнге қарап ұлысым,
Күн сарғайып батады, —

деген жүрекжарды жыры шын мәнінде, бөлініп-жарылған қазақтың мұнлық жыршысы екенін бар дауыспен айтып тұрғандай. Ол сондай камкөңіл күйде жүргенде мұнайып: «Көп қарадым қабакқа, аз қосылдым санатқа», — деп жазып еді. Оның бәрі өткен шақ. Жәке, сен әлдеқашан санатқа қосылып қана қоймай, қазақ поэзиясының алтын сарайының төрінен ойып тұрып орын алған, әрі ешкімге де ұқсамайтын дара тұлғалы ақын Жәркен Бөдешсің! Енді басталған екінші ғұмырын баянды болғай! Иман нұрын бейіштің төрінде шалқығай! Қош бол, 60 жылдық жан жолдас, 45 жылдық күйеу жолдас, Жармұхаммед, саған Алла жар болсын!

Сені және сені жоқтаған барша тілеулес аға-інілерің атынан айтылғандай болған өзіңнің 1999 жылы досымыз Айтан Нүсіпхан қазасына арнап жазған «Жампозым» атты өлеңімен аяқтағым келді:

Жампозым! Ақылманым! Парасатым!
Тобырдан қараңды үзіп, дара шаттың.
Жыр Жәркен, Сұңғыла Айтан, Әз Әлекең —
Үшеу ек, үш бұтындай қара ошақтың.

Қапыда шорт сынды ғой үштің бірі,
Оққа ұшты сұңқар текті құстың пірі.
Жұсақ та қанды жаспен кетпейді екен —
Шемен боп қатып қалған іштің кірі.

Жылатым тағдыры бір саналы елді,
Жасындай жарып кірдің қара жерді.
Жаутандап көзі тірі достарыңа,
Шырқырап қос құлның қала берді...

Шың едік Талғарына таласар бұлт,
Шың құлап төбе болып аласардық.
Өлімің қайран досым, құпия өлім,
Секілді құлыптаулы қара сандық...

Жүрсек те ұлтымыз деп, жұртымыз деп,
Жақпайды қас дұшпанға ырқымыз бек,

Шығыстың соқпағы көп сұрлеуімен
Барамын сол сандықтың кілтің іздеп.

Сұм тағдыр сонша өшікті неге бізге?
Бар уын біз қалдырған себеді ізге.
Топырақ жүзіңді, дос, жасырғанда,
Рухың қаққып жүрді төбемізде.

Әлімғазы ДӘУЛЕТХАН

Қазақтың мұнлығы атуы

Жымып бір қарасың,
Жазар жанның жсарасын.
Қандай құдірет жаратты,
Сендей мейірбан адам баласын.

Қайырмасы:

Беу, керме иық ақ маңдай,
Саған біткен бақ қандай.
Айналайын сұлулық,
Тілменен көзден таңірім сақтағай.

Осы аралықта атакты композитор Шәмші ағамен танысып, аға-іні болып жиі араластық. 1981 жылы Алматыдан Жәркенді шақырып, қонақ етіп өлендетіп жүрген бір күнімізде үйге Шәмші аға келе қалды. Сол кезде болған бір қызықты оқиға есіме түсіп отыр. Біздің көршіміздің Самал дейтін күйеуден қайтып келген әдемі қызы бар еді. Мәрияммен жақсы араласатын, екі бірдей сыйлы қонақты

кездескен сәтім әлі кешегідей есімде. Ұзын бойлы, қайратты қара шашы артына қайырылған, акқұбаша, кең маңдайлы жас жігітпен танысып, жөн сұрастық. Ол Тарбағатайдың Толы ауданынан, мен Іленің Күнес ауданынан болып таныстық.

Қытай тілі мен әдебиеті факультетінің дайындық бөлімінде бірге оқыдық. Жәкен өлендетіп келді арамызға. 1962 жылы баспасөзде «Жайыр тауым, тал еменді шилі өзең, Өлең құсым саған ұшты бір мезет» деп өмір бойы жырлап өткен Жайыр тауына арналған сағыныш жырын жариялап еді.

Содан бергі 60 жылда бозбала ақын Жәркен қазақтың аса көрнекті ақындарының бірі екенін дәлелдеп кетті. Жәркен ақындығын өзінің:

«Мен ақын емеспін, тағдырым ақын»

«Менен шықса шығады шын ақындық.
Оқытсаң да шықпайды саудагерлік»
Немесе:
«Қой бағып жүр дегенше,
Ой бағып жүр дегейсің,
Қойны-қонышын өлеңге,
Қойма қып жүр дегейсің», —

деген толғанысынан-ақ аңғаруға болады.

Бізді Алла тағалам 60 жылдық тар жол, тайғақ кешулі ғұмырымызды бірге өткізуді бұйырған екен. 1961-1968 жылдар Үрімжіде Шынжаң университетінде оқып, «Мәдениет төңкерісі» деген зобаланды бірге өткізіп, «зиялыларды қайта тәрбиелеу» дейтін саяси науқанның қырына ілініп, 1969 жылдың сәуіріне дейін Бұратала Моңғол облысының «Аққой» фермасында малшы болып, бірге жүрдік. Сол жылы шекара бұзып, Қазақстанға аман-есен жеттік.

Аңсап, армандап елге жеткенде, Қытайдағы «енбекпен қайта тәрбиелеу» мерзімін одан әрі созып, 1969-1972 жылдар аралығында Көкшетау

болып еді. Сол сапарында Жәкен ерекше толқып, «Бір досым бар ...» деген өлең жолдарын бізге арнаған еді:

Жалғанда құты ортайып көнермеген,
Шымкенттің ауданы бар Бөген деген.
Сол жерде отау тіккен досым бар-ды,
Қолында домбырасы бебеулеген.

Дарыған оған өнер туа нағыз,
Майталман күйші, шешен, дуалы ауыз.
Шымкент онсыз тойын өткізбейді,
Төбесін көрген жерде-ақ қуанамыз.

Дей ме екен көзіне ерен бір көрінсек,
Алдында бұлаңдайды қыз-келіншек.
«Жасарып кетер едік дейді қарттар,
Осынау жайсаң жанмен бірге жүрсек».

Даланың лебі ескен балағынан,
Шарлаған шартарапты бала қыран,
Қай жерде отыр екен күй суырып,
Киелі домбыраның шаңағынан.

Ақын Жәркеннің маған, менің бала-шағама арнап жазған онға тарта өлеңдерінің ішіндегі елге танымал болғаны, менің құдай қосқан қосағым Мәриямға арнап жазған «Мәрияшым» еді. Мен оған ән шығарып, осы атпен көпке танымал болып кетті. Жәркеннің ақындық таланты мен достық пейілінің жарқын естелігі болған бұл өлең біз үшін аса қымбат естелік болып қалды. «Мәрияшым» былай басталатын:

Жүргенде өзін жарқылдап,
Кім бой теңеп артылмақ.
Сарайынды табығат,
Қойған ба жаным, алтындап.

Қайырмасы:

Мәрияшым, жәбуымыз жүрсін жазылмай
Жайраңдашы айдыңның аққу қазындай.

E-mail: jasqazaq2019@mail.ru

AINA

www.jasqazaq.kz

БҮГІНГІ САТИРА

Пықып құрдаспен анда-санда кезігіп, салқын сыра сіміретіміз бар.

Бұл жолы Пыкекен: — Менен үлкен ағамның бірі — қалада, бірі ауылда тұрады. Қаладағының ұлы ерке болып еркелеп өсті. Данғұр есіміне сай әңгір-дүңгір, елгезек, еліктегіш, елп-желп... Әке-шешесі «аман болсын, еті тірі, бір жерден тесіп шығатынына сенімдіміз» деп бетінен қақпады. Мектепте жүріп-ақ белсендінің бел ортасында жүрді. Уралағыш, ұрандатқыш.

МІҢГІР мен ДАНҒҰР

Тәуір оқығанының аркасында қоғамдық жұмыс десе жанып кетеді. Жиылыс, басқосу атаулыдан қалмайды. Мектеп басшылығы да біреуді құттықтау керек болса, Данғұрды алдыңғы сапқа қояды. Өзі де сөйлей-сөйлей шешен болып алды. Бір сөзбен, қаладағы ағамның баласы белсенді, беделді, «сен түр мен атайын» дәрежесінде мектеп қабырғасын бітіріп шықты.

Ал ауылдағы ағамның баласы Мінгір ілініп-салынып, әйтеуір, мектебін бітірді. Сабақтан бұрын, көбіне төрт түлікпен «тілдесіп», қойын қоздатып, құлын-тайдың жанынан шықпай, ес біліп, етек

жапқанынан жылқықұмар болып, бәйге десе, танауы делиіп, далақтап ат үстінде шапқанына мәз. Қак-соқпен жұмысы жоқ, таң атқаннан кеш батқанға дейін төрт түлігін түгендеумен болады. Қызығы да,

жерден ойып тұрып орын алатынына, сөйтіп әулетіміздің атын аспандататынына сенімдіміз.

Ал ана ауылдағы Мінгірдің білетіні мал төңірегінде калып қойды. Оқитыны

шыжығы да, айтар әңгімесі де мал төңірегі, — деп ауылдағы ағасының баласының тірлігіне көңілі толмайтынын білдірді.

Келесі бір кездескенімізде Пықып:

— Тіл-көзден сақтасын, қаладағы ағамның баласы Данғұр шырақ ерлеп тұр. Дамыл таппайды, тек жүрмейді. Елгезек, ұр да жық. Осындағы жоғары оқуында жүріп, көзге түсіп, небір бастамалардың бел ортасында болып, үкіметтің үндеуіне бел шеше кірісіп, белді партияның бастамасын қолды-аякқа тұрғызбай насихаттап жүріп, еңбегі еленіп, оқуын шетелде жалғастыруға қолын жеткізді. Онда жүріп те елін, жерін, әсіресе, басқарушы биліктің сойылын соғып, осыған балама жастар ұйымын құрып құрақ ұшты... Аман болса, бір

да, көретіні де төрт түлік екен. Пәлекет, сонысына қарамай, малының есебін шығарғанда шемішкеше шағатын көрінеді және өзі қазіргі заманның Шықбермес Шығайбайы дейді. Түлігі көбейіп, малшы-жалшы ұстайтын дәрежеге жетіпті, — деген болды.

Кезікпегенімізге көп болған, бірде Пыкекен екі саптыаяқ сырадан сон:

— Әлгі қаладағы ағамның баласы Данғұр басынан кетіп, айықпас дертке ұшырап... Ағам оны ауылға апарып, інісінің баласы Мінгірге табыстаған екен, бауырдың аты — бауыр, оқыған-тоқығаны бар Данғұрды Мінгір малшыларына бастық етіп қойыпты.... Өзім де Мінгір інішekten соғым малымды алып қайтайын деп ауылға кетіп барамын, — деп әңгімесін қайырды.

Берік САДЫР,
Нұр-Сұлтан

Мың бояулы әлем

Жанар

ЕРЛАНҚЫЗЫ — Т.Жүргенов атындағы Қазақ ұлттық өнер академиясының магистранты. Қазақтың тұрмыс-тіршілігін, түркі елдерінің аңыз-өңімелерін бейнелегенді ұнатады. Жас шебердің қылқаламынан шыққан туындылар көпшіліктің көңілінен шығып жүр.

Солтүстік Қазақстан облысында тұрмысы нашар отбасыларға гуманитарлық көмек көрсету қолға алынды. «Жаңғыру»

солтүстікқазақстандық немістер қоғамы» қоғамдық бірлестігі осы өңірді мекендейтін 300 отбасыға азық-түлік қоралтарын жеткізеді. Бұл шара Орталық Азия Еуразия қорының «Шеврон» компаниясымен серіктестікте бірлесіп дайындаған «Qoldo 2.0» шұғыл көмек бағдарламасы аясында жүзеге асады.

Қайырымдылық кезеңі

Азық-түлік қоралтарын жинау және мұқтаж жандарға жеткізу жобасы «Қайырымдылық кезеңі» деп аталады. Қоғамдық бірлестік қызметкерлері мен еріктілер алдына қойылған негізгі міндет — COVID-19 пандемиясына байланысты еңгізілген карантин салдарынан қиын жағдайға тап болған азаматтарға әлеуметтік-гуманитарлық қолдау көрсету.

Екі айға созылатын «Қайырымдылық кезеңі» жобасы шеңберінде қоғамдық бірлестік ауыл әкімдіктері, жергілікті мектеп мұғалімдері, еріктілер және белсенділердің көмегімен көмекке зәру отбасылардың тізімін жасады.

«Жаңғыру» солтүстікқазақстандық немістер қоғамы» қоғамдық бірлестігінің төрайымы Римма Лотц: «Жобаға облыс бойынша 50-ге жуық ерікті мен біздің бірлестіктің 20 белсендісі қатысады. Жакын арада өңірдегі тұрмысы нашар 300 отбасы азық-түлік қоралтарымен қамтамасыз етеді», — дейді.

Қазіргі таңда көмекті Тимирязев және Есіл аудандарының тұрғындары, сондай-ақ елдің оңтүстік аймақтарынан қоныс аударған отбасылар алды.

Мақпал НОҒАЙБАЕВА

БАСПАСӨЗ – 2021

JAS QAZAQ

jasqazaq.kz

Жазылу мерзімі	Қала	Ауыл
1 айға	279,24	297,86
3 айға	837,72	893,58
6 айға	1675,44	1787,16
12 айға	3350,88	3574,32

Жазылу мерзімі	Эврика пресс	Евразия пресс
1 айға	269	288
3 айға	807	864
6 айға	1614	1728
12 айға	3228	3456

Жазылу еліміздің кез келген «Қазпошта» бөлімшелері арқылы жүргізіледі

Жазылу индексі 65032

Бас редактор — директор Срайыл СМАЙЫЛ

Редакция алқасы:

Жарас КЕМЕЛЖАН жауапты хатшы

Ғалия ҚАЛИЕВА

компьютер орталығының жетекшісі

Тілшілер мен қызметкерлер:

Гүлнар АХМЕТОВА — экономика, нарық

Мақпал НОҒАЙБАЕВА — арнаулы тілші

Қуаныш РАХМЕТ — жастар және ғылым

Кәмшат ТӨЛЕШОВА — терімі

Айдос ҚҰСАЙЫНҰЛЫ — web-sait

Аймақтағы меншікті тілшілер:

Байкен ҚӨБЕЕВ — Акмола және Солтүстік Қазақстан облыстары (8 778 910 45 34)

Қажет АНДАС — Алматы облысы (8 747 706 13 82)

Баян ЖАНҰЗАКОВА — Атырау облысы (8 702 426 69 05)

Мәриям АЙТБАЙ — Шымкент қаласы

Ернұр КЕНЖЕБАЙ — шолушы

Ұлдай САРИЕВА — Батыс Қазақстан облысы (8 705 150 48 30)

Кезекші редактор
Мақпал НОҒАЙБАЕВА

Шығарушы:

«Аманат Медиа» ЖШС

Директордың

орынбасары

Мейрамбек

ҚҰЛМҰХАМЕДОВ

Бас есепші

Расима

ӘКІМБЕКОВА

Редакцияның мекенжайы:

050012, Алматы қаласы, Мәуленов, 85 үй, №61 кеңсе, 3-қабат

(Бөгембай батыр көшесінің қиылысы)

Телефондар: 8(727) 272-43-39; 272-43-25

Бухгалтерия: тел.факс: 8(727) 272-46-22 (жарнама бөлімі)

Газет «Дәуір» ЖШС РПИК

(Алматы қаласы, Қалдаяқов көшесі, 17-үй)

тел: (727) 273-12-04, 273-12-54

Тапсырыс — №2258;

Бағасы келісім бойынша

Апталық таралым — 5000 дана

Газет Қазақстанның барлық аймақтарында таралады, сондай-ақ «AitAstana» әуесқолының ұшақтарында бар.

Газет 2004 жылы 14 желтоқсанда тіркелген.

2020 жылдың 19 ақпанында ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігі Ақпарат комитетінде қайта есепке тұрып, № KZ23VPY00020470 куәлігін алды.

Мақала авторының пікірі редакция қозғарасын білдірмейді.

Жарнама мәтініне тапсырыс беруші жауапты.

Газетте жарияланған материалдар мен суреттерді сілтемесіз көшіріп басуға болмайды.